

ORTADOĞU GÜNDEMİ

29 Ağustos-4 Eylül 2022

2022

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Birleşmiş Milletlerin (BM) Cenevre’de ABD’nin isteğiyle Suriye hakkında bir toplantı yaptığı kaydedildi. ABD Yakın Doğu İşleri Müsteşar Yardımcısı Ethan Goldrich’in başkanlık ettiği görüşmeye 13 ülkeden temsilciler katıldı. Toplantıda Suriye’de 10 yıldan fazladır süren krizin sonlanması için ortak hareket edilmesine yönelik çağrıda bulunuldu.¹

Times of Israel adlı gazetenin aktardığı habere göre, Rusya’nın 2018’den beri Suriye’nin kuzeybatı bölgesinde konuşlu bulundurduğu S-300 hava savunma sistemini Tartus Limanı’na naklettiği bildirildi. İsraili bir uzay istihbarat şirketi olan *ImageSat International* açıklamasında, hava savunma sisteminin büyük olasılıkla Ukrayna’da şubat ayından bu yana devam eden savaş nedeniyle hasar gördüğü bildirilen Rus hava savunmasını güçlendirmek için Rusya’ya geri götürüleceği tahmininde bulunuldu.²

Ürdün Ordusunun yaptığı yazılı açıklamada, Kuzey Askerî Bölgesi güçlerinin gerçekleştirdiği operasyonda Suriye’den Ürdün topraklarına sızdırılmaya çalışılan yüklü miktarda uyuşturucunun ele geçirildiği ve kaçakçılık girişiminin engellendiği aktarıldı. Kaçakçılara müdahale sonucunda bir kişinin yaralandığı diğerlerinin ise Suriye tarafına kaçtığı kaydedildi.³

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve İranlı mevkidaşı Hüseyin Emir Abdullahiyan, Suriye’deki krize siyasi bir çözüm bulmanın gerekliliğini teyit ederek, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarını ihlal eden ve Batı’nın Suriye’ye dayattığı zorlayıcı ekonomik yaptırımların kaldırılması gerektiğini vurguladı.⁴

• Suriye Rejimi

Suriye rejimi, terör örgütleri ve ayrılıkçı Suriye Demokratik Güçleri (SDG) milisleri tarafından gerçekleştirilen hırsızlık ve yasa dışı insan ticaretinin yanı sıra, Suriye topraklarında yasa dışı güç bulunduran ABD’nin uygulamalarından dolayı büyük kayıplar ve tahribatlar yaşadığına dair açıklama yaptı. Suriye Dışişleri ve Gurbetçiler Bakanlığının yaptığı açıklamada, SDG’nin kontrol ettiği bölgelerde petrol, gaz ve maden kaynaklarının çıkarımı, kaçakçılığı ve yasa dışı ticaretinden kaynaklı kayıplar yaşandığı bildirildi.⁵

Suriye medyasının haberine göre, İsrail 31 Eylül Çarşamba günü Suriye’nin Halep kentindeki havaalanını hedef alan füze saldırısı düzenledi. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR)

1 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cenevrede-abdnin-cagrisiyla-suriye-uzerine-toplanti-yapildi/2673106>

2 <https://syrianobserver.com/news/78402/intelligence-report-russia-withdraws-s300-system-from-syria.html>

3 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3840931/suriyeden-urdune-uyusturucu-kaçakçılığı-girişimi-engellendi>

4 <https://syrianobserver.com/news/78464/russia-and-iran-insist-on-astana-process-call-for-lifting-sanctions.html>

5 <https://syrianobserver.com/news/78446/syrias-losses-in-oil-gas-at107-1-billion-dollars-foreign-ministry.html>

yaptığı açıklamada, İsrail'in Halep Uluslararası Havalimanı'ndaki bir pisti ve onu çevreleyen depoları hedef alan dört füze ateşlediğini söyledi. Suriye hükûmeti saldırıyla ilgili herhangi bir kayıp bildirmedi.⁶

Suriye devlet medyası, 25 Ağustos Perşembe gecesi Tartus ve Hama şehirleri yakınlarında düzenlenen saldırıların ardından iki kişinin yaralandığını ve yakındaki ormanlık alanda yangın çıktığını bildirdi. Uydu görüntüleri, İsrail'in geçtiğimiz günlerde düzenlediği hava saldırısında Suriye'nin batısında büyük bir askerî tesiste geniş çaptaki yıkımın izlerini gösterdi.⁷

SOHR tarafından yapılan habere göre, İran destekli milislerin kontrolünde bulunan Deyrizor'un batı kırsalındaki bazı güvenlik güçlerinin ve 4. Tümen'in sivillere ve tüccarlara büyük vergiler uyguladığı aktarıldı. Vergilerin tüm gıda maddeleri başta olmak üzere, yakıt ve endüstriyel ürünler gibi pek çok mal ve ürüne uygulandığı aktarıldı. Deyrizor'da rejim ve İran destekli milisler tarafından kontrol edilen bölgelerde, Suriye'de uzun süredir devam eden çatışmaların yaşanmasından dolayı zorlaşan yaşam koşullarının bu ağır vergilerden dolayı daha da zorlaştığı ifade edildi.⁸

• Fırat'ın Doğusu

Rus Askerî Polisi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin, Rusya ve Türkiye arasındaki gerilimi azaltma amacıyla yapılmış olan anlaşmaya uygun olarak Halep'in doğu kırsalındaki Ayn el-Arab'da 110. ortak devriyeyi gerçekleştirdiği aktarıldı. Devriyenin sekiz araçtan oluştuğu ve Rus helikopterlerinin bölge üzerinde uçtuğu bildirildi.⁹

SOHR'un aktardığı habere göre, IŞİD üyesi oldukları tahmin edilen silahlı bir grubun, Deyrizor'un doğusunda bulunan El Zir köyünün su istasyonunda SDG askerî kontrol noktasına roketli saldırıda bulunduğu aktarıldı. Güvenilir bir kaynağın aktardığına göre, daha sonra iki tarafın çatışmaya girdiği ifade edildi. Kaynağa göre henüz hasarın ne kadar olduğunun bilinmediği ifade edildi.¹⁰

SDG kontrolündeki bölgede bulunan El-Hol Mülteci Kampı'nın bazı bölümlerinin birbirinden ayrılması için SDG'ye bağlı sözde iç güvenlik güçlerinin çalışmalar yürüttüğü aktarıldı. Kampta başlatılan operasyonun yedinci gününe girdiği ve IŞİD'e bağlı hücrelerle bağlantılı olduğu gerekçesiyle 100 kişinin gözaltına alındığı ve şüpheli bulunan pek çok çadırın da kaldırıldığı bildirildi. IŞİD'le Mücadele Uluslararası Koalisyon yönetiminden ve ABD Dışişleri Bakanlığının oluşturduğu bir heyetin de operasyonların sonuçlarını incelemek üzere kampa geldikleri aktarıldı.¹¹

6 <https://apnews.com/article/middle-east-iran-israel-syria-bashar-assad-5309f0799a53e6fcbf31a3086bf4fd2d>

7 <https://www.voanews.com/a/war-monitor-israeli-strike-targeted-missile-depot-in-syria/6720206.html>

8 <https://www.syriahr.com/en/265557/>

9 <https://www.syriahr.com/en/265341/>

10 <https://www.syriahr.com/en/265445/>

11 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3849451/el-hol-mülteci-kampı'nda-aşırı-kalabalık-kısımlara-çözüm-aranıyor>

• Güney Suriye

Suriye’de Esad güçlerinin, Dera’nın kuzey kırsalındaki Casim ilçesi yakınlarındaki askerî noktaları güçlendirdiği aktarıldı. Rejimin Casim’in kuzey kesiminde yeni bir askerî nokta kurduğu ve şehri batı ve kuzeyden çevreleyen bariyer ve askerî kontrol noktalarına da takviyelerde bulunduğu ifade edildi.¹²

SOHR’un aktardığı habere göre, Lübnan Hizbullahı’na yakın Baas Tugayları merkez komutanına Şam kırsalında kimliği belirsiz kişilerce suikast düzenlendiği ifade edildi. Habere göre öldürülen kişinin, Şam kırsalında İsrail tarafından hedef alınan bir bölgede öldürüldüğü aktarıldı.¹³

Dera’nın batı kırsalında bulunan Dahiye bölgesinde rejimin kontrolünde bulunan Muftira yolunda 26 Ağustos’ta kimliği belirsiz kişiler tarafından yerel milis güçlere pusu kuruldu. Saldırıda milis lideri Haldun ez-Zubi ile birlikte dört milisin daha öldürüldüğü bilgisi aktarıldı.¹⁴

Suriye’nin güneyinde bulunan ve büyük bir çoğunluğunu Dürzilerin oluşturduğu Onurlu Adamlar Hareketi, “silahlı terör çetelerine karşı” yeniden askerî operasyonlar yürütmeye başladıklarını duyurdu. Hareket tarafından yapılan açıklamada, Kanavat bölgesinde söz konusu çetelerin en tehlikeli liderlerinden birinin hedef alındığı ifade edildi. Ayrıca hareketin bölgedeki sivillere, Süveyda’daki terör çetelerini temizlemek ve bölgedeki istikrar ve güven ortamını sağlamak amacıyla yapılan operasyonlar bitene kadar evlerinde kalmaları çağrısında bulunduğu aktarıldı.¹⁵

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Suriye’nin İdlib vilayetindeki Yakubiye köyünde Suriyeli Hristiyanlar, 2011’den bu yana ilk kez 28 Ağustos Pazar günü tarihî bir kilisede bir ayin yaptı. Ayin, Aziz Anna Günü’nde Yakubiye Ermeni Apostolik Kilisesi’nde Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ) güçlerinin korumasında yapıldı.¹⁶

Millî Savunma Bakanlığı 1 Eylül Perşembe günü yaptığı açıklamasında, Suriye’nin kuzeyindeki Barış Pınarı Harekât Bölgesi’nde taciz ateşi açan PKK/YPG üyesi iki teröristin etkisiz hâle getirildiğini belirtti.¹⁷

12 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3849166/esed-gucleri-dera-kirsalinda-casim-kasabasini-kuساتiyor>

13 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3842956/sam-kirsalinda-hizbullah-yakin-bir-lidere-suikast-duzenlendi>

14 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3839466/deranın-batı-kırsalında-kurulan-pusuda-5-kişi-öldürüldü>

15 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3847491/onurlu-adamlar-hareketi-nden-suriye-rejimiyle-bağlantılı-gruplara-operasyon>

16 <https://english.alaraby.co.uk/news/syrian-christians-reopen-church-hts-dominated-idlib>

17 <https://www.aa.com.tr/en/turkiye/turkish-forces-neutralize-2-ypg-pkk-terrorists-in-northern-syria/2674136>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Sadr Hareketi lideri Mukteda es-Sadr'ın siyasetten tamamen çekildiğini açıklamasının üzerine Bağdat'ta başlatılan gösteriler Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih'in konutu da dâhil olmak üzere çeşitli kamu binalarının ele geçirilmesiyle ileri boyuta ulaştı.¹⁸ Yeşil Bölge'de güvenliği sarsan bu eylemler sosyal medya hesaplarında Sadr Hareketi'nin değil Irak halkının eylemleri olarak geniş yer buldu. Gerilimin artmasıyla çıkan çatışmalarda Irak genelinde 30'a yakın kişinin öldüğü ve 400'e yakın kişinin yaralandığı bildirildi ancak Irak hükûmetinden rakama ilişkin resmî bir açıklama yapılmadı.¹⁹ Onlarca kişinin ölümüne sebep olan gösteriler hakkında Ayetullah Sistani'nin müdahalesi beklenirken Iraklı siyasi makamlar gösterilerin sona ermesi için çağrıda bulundu. Sadr'ın 30 Ağustos'ta düzenlediği basın toplantısıyla göstericilere bir saat içerisinde Irak Parlamentosunu terk etme çağrısı yapması ve gösterilere devam eden kişilerin kendi hareketinden olmadığını ilan etmesi üzerine gösteriler son buldu. Sadr, açıklamasında çatışmaya varan gösteriler esnasında tarafsız kalan güvenlik güçlerine ve Haşdi Şaabi'ye teşekkür ettiğini belirtti.²⁰ Sadr'ın çağrısı Iraklı siyasi aktörler tarafından övgü aldı. Krizin ardından Irak Yüksek Yargı Konseyi, Sadr'ın parlamentonun feshedilmesine yönelik önerisini yeniden değerlendirdi. Ülkedeki siyasi krizi göz önünde bulunduran Yüksek Yargı Konseyi, parlamentonun feshi konusunu 7 Eylül'de görüşme yönünde karar verdi.²¹

Bağdat'ta kamu binalarının ele geçirilmesi dâhil olmak üzere çatışmalara yol açan gösteriler birçok ülke ve uluslararası örgüt tarafından değerlendirildi. Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi, 29 ve 30 Ağustos'ta Irak'ta yaşanan şiddeti kınadığını, ölü ve yaralı raporlarına ilişkin derin endişe duyduğunu belirterek Iraklı tarafları itidalli olmaya ve diyalog başlatmaya çağırdı.²²

Sadr'ın bakanı olarak bilinen Salih Muhammed el-İraki, Twitter hesabından yaptığı açıklamada, "Şii Koordinasyon Çerçevesi'nin parlamentoyu toplama ve hükûmet oluşturmaya yönelik açıklamalarına şaşırmadım. Onların şerefleri ve dinleri yoktur. Biraz haysiyet sahibi olsalardı rekabet ruhuna sahip olurlardı" gibi ağır ifadeler kullandı. İraki, Şii Koordinasyon Çerçevesi çatısı içerisinde bulunan Kanun Devleti Koalisyonu lideri Nuri el-Maliki, Ulusal Hikmet Akımı Lideri Ammar el-Hekim ve Asaib Ehlil Hak milis grubu lideri Kays el-Hazali'ye

18 <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-62713026>

19 <https://www.nbcnews.com/news/world/iraq-muqtada-al-sadr-violence-iran-backed-militias-rcna45593>

20 <https://ina.iq/turkmen/34690-seyyid-es-sadr-sadr-hareketinin-bir-saat-icinde-meclisten-cekilmesine-talimat-verdi.html>

21 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-yukse-yargi-konseyi-meclisin-feshedilmesi-konusunu-7-eylulde-gorusecek/2674745>

22 <https://ina.iq/turkmen/34750-bm-guvenlik-konseyi-irakl-taraflar-itidalli-olmaya-ve-diyalog-balatmaya-caryor.html>

göndermede bulunarak bu kişileri utanmazlıkla itham etti.²³ Iraki'nin, yaptığı açıklamada İran'a da değinerek "İran, Irak'ta bulunan develerini kontrol etsin" ifadelerini kullanması dikkat çekti.²⁴

Ayetullah Ali es-Sistani'nin temsilci Seyyid Hüseyin el-Nuri, Sistani'nin "yaşanan olaylardan memnun olmadığını ve bu utanç verici eylemi kınadığını" dile getirdiğini aktardı.²⁵ Sistani'nin Sadr Hareketi lideri Mukteda es-Sadr'a gönderdiği mesajla Bağdat'ta yaşanan gerilimin azaldığı bildirildi.²⁶

• Güvenlik

Sadr Hareketi'nin askerî kanadı olan Saraya es-Selam milis grubunun Dikar'daki karargâhı hedef alındı. Karargâha düzenlenen saldırı esnasında çıkan çatışmalarda can kaybının yaşanmadığı aktarıldı.²⁷

Kays el-Hazali liderliğindeki Asaib Ehlil Hak milis grubunun Sadr'a bağlı Saraya es-Selam milis güçlerine yönelik gerçekleştirdikleri saldırı sonucunda Saraya es-Selam milis güçlerinin iki komutanının öldürüldüğü belirtildi. Irak hükûmetine bağlı Güvenlik Medya Ağı, olay hakkında soruşturmanın başlatıldığını ve bazı şüphelilerin gözaltına alındığını duyurdu. İki grup arasında çıkan çatışmalarda en az dört kişinin öldüğü belirtildi.²⁸ Kays el-Hazali, kendisine bağlı milislerin tüm ofislerinin geçici olarak kapatılmasını istedi.²⁹

Terör örgütü PKK'nın sözde akademiler sorumlusu terörist Ümit Tarhan, Millî İstihbarat Teşkilatının (MİT) operasyonu ile etkisiz hâle getirildi. Kandil'de örgütün çeşitli terörist faaliyetleri içerisinde yer alan Tarhan, 2015'te Suriye'de sözde saldırı sabotaj birimi sorumlusu olarak görev aldı. Terörist Ümit Tarhan'ın 2016'da Suriye'den Türkiye'ye patlayıcı madde aktarımını organize ettiği, bomba düzenekleri ve el yapımı patlayıcıları bizzat hazırladığı öğrenildi. Avrupa'dan temin ettiği elektronik ve mekanik malzemeleri teslim almak üzere hareket geçtiği belirlenen Tarhan, Duhok'a bağlı Gara'da MİT'in düzenlediği nokta operasyonda, beraberindeki başka bir teröristle etkisiz hâle getirildi.³⁰

Kod adı Darav Gevda olan Bedirhan Abi adlı PKK'lı teröristin Sincar'da düzenlenen nokta operasyonla öldürüldüğü belirtildi. Kaynaklar, 2011 yılında PKK'ya katılan Abi'nin Türkiye'nin

23 <https://www.tebaajansi.com/irak/sadr-in-bakanindan-yeni-kabineye-iliskin-aciklama-h297942.html>

24 <https://www.basnews.com/tr/babat/771827>

25 <https://tr.shafaqna.com/archives/293822/ayetullah-sistaniden-kinama/>

26 <https://www.basnews.com/tr/babat/772284>

27 <https://www.tebaajansi.com/irak/seraya-es-selam-karargahina-silahl-saldiri-h298010.html>

28 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/09/amid-increasing-tensions-between-militias-muqtada-al-sadr-calls-reforming-pmu>

29 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Khazali-shutdowns-the-offices-of-the-Asa-ib-Ahl-al-Haq-movement-in-Iraq>

30 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/pkk-kcknin-sozde-akademiler-sorumlusu-tarhan-mit-operasyonu-ile-etkisiz-hale-getirildi/2673235>

güneydoğusunda ve Irak'ın kuzeyinde faaliyet gösterdiğini ve güvenlik güçlerine yönelik çok sayıda saldırıya karıştığını belirtti.³¹

Anbar çöllerinde düzenlenen bir operasyon sırasında düzenlenen intihar saldırısında bir Irak askerinin öldüğü ve üç askerin de yaralandığı açıklandı. Irak Ordusundan gelen açıklamalarda, intihar eylemcisinin Rava kırsalında kendini imha ettiği belirtildi.³²

Süleymaniye Asayişî tarafından yapılan açıklamada, Çemçemal ilçesinde sosyal medya platformu TikTok üzerinden terör örgütü IŞİD'in propagandasını yapan bir kişinin yakalandığı bildirildi.³³ Bölgedeki terör örgütlerinin çeşitli araçlarla propaganda faaliyetlerine devam ettikleri görülüyor.

• Ekonomi

Irak Petrol Bakanlığı, ağustos ayı petrol ihracatından elde edilen gelirin 9 milyar 784 milyon dolardan fazla olduğunu açıkladı. Irak Petrol Pazarlama Şirketinin (SOMO) istatistiklerine göre ağustos ayı boyunca 101 milyon 859 bin 528 varil petrol ihraç edilirken bu miktarın günlük 3 milyon 286 bin varil petrole tekabül ettiği belirtildi.³⁴

Reuters'ın hazırladığı raporda IKBY'de petrol üretiminin azalabileceğine dair belgeler ve analizler sunuldu. Yapılan analizde IKBY'de yatırımlar etkin şekilde yapıldığı ve kullanıldığı hâlde beş yılda petrol üretiminin günde 580 bin varile çıkabileceği ve bu üretimin 530 bin varilinin ihraç edilebilir olduğu iddia edildi. Raporda yeni bir yatırımın gelmemesi durumunda hâlihazırda kullanılan kuyulardaki petrolün de gittikçe azalacağına yer verildi. Raporda bu senaryonun gerçekleşmesi durumunda bölgede üretimin yarı yarıya düşeceği ve ihracatın günde 240 bin varille kısıtlanabileceğine yer verildi.³⁵

• Sağlık ve Sosyal Hayat

İran, Süleymaniye'nin Pişder ve Keladize ilçelerine içme suyu sağlayan Küçük Zap Nehri'nin suyunu kesti. İran, Süleymaniye ilçelerinden geçip Kerkük ve Irak'ın iç kesimlerine doğru akan Küçük Zap Nehri'nin suyunu daha önce de gerekçe göstermeden kesmiş ve bu kesinti, birçok bölgede susuzluğa ve çiftçilerin zarar görmesine sebep olmuştu.³⁶

Irak Parlamentosu KDP Sincar Milletvekili Mahma Halil, uluslararası topluma Yunanistan'da mahsur kalan Yezidi göçmenleri kurtarma çağrısı yaptı. Halil, Yunan makamların, aralarında

31 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkish-intelligence-neutralizes-senior-pkk-terrorist-in-northern-iraq/2676403#>

32 <https://www.tebaajansi.com/irak/anbarda-irak-askerine-intihar-saldirisi-h298016.html>

33 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/81530-Suleymaniye-de-DAIS-propagandasini-yapan-1-kisi-yakalandi>

34 <https://www.tebaajansi.com/ekonomi/petrol-bakanligi-agustos-ayi-istatistiklerini-acikladi-h298007.html>

35 <https://www.bbc.com/turkce/articles/c1r0j7q7z32o>

36 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/81527-Iran,-Kurdistan-Bolgesi'ne-akan-nehirin-suyunu-kesti>

çocukların ve yaşlıların da bulunduğu yaklaşık 150 Yezidi göçmenin mülteci kamplarına girmesini engellediğini ve bu göçmenlerin zorlu koşullarda hayatta kalmaya çalıştığını belirtti.³⁷

İnsan Hakları İzleme Örgütü yaptığı açıklamada, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nde (IKBY) gösteriler sebebiyle güvenlik güçlerinin onlarca gazeteci, aktivist ve politikacıyı tutukladığını belirtti. İnsan Hakları İzleme Örgütü Ortadoğu Müdür Yardımcısı Adam Coogle, bu tutuklamaların şikayetleri arttırdığını belirterek barışçıl gösteri hakkı da dâhil olmak üzere temel hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesi gerektiğini vurguladı. İnsan Hakları İzleme Örgütünün, tutuklamalar sırasında güvenlik güçleri tarafından yapılan 78 hak ihlalini tespit ettiği belirtildi.³⁸

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) ve Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi Başkanı Hasan Turan, Kerkük Vali Vekili Rakan Said el- Cuburi ile görüştü. Görüşmede, Kerkük'ün güvenliği, verilen hizmetler ve projeler ele alınırken Türkmen Hak Partisi Başkanı Turhan Müftü de hazır bulundu.³⁹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, ITC merkez teşkilatı ile toplantı düzenledi. Toplantıda, Bağdat'ta cereyan eden son siyasi gelişmeler ve bazı siyasi parti başkanlarıyla yapılan görüşmeler hakkında bilgi paylaşıldı. Toplantıda ayrıca, Irak'ta yaşanan siyasi tıkanıklığın mevcut parlamentonun feshi ve erken seçimle çözüleceği vurgulandı.⁴⁰

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Irak'ta yaşanan olaylarla ilgili Milliyet Gazetesi'ne demeç verdi. Turan demecinde, Sadr'ın tam olarak çekildiğini düşünmediklerini belirtti. Sadr'ın 73 milletvekilinin parlamentodan çekilmesinin Bağdat'ı yeni bir kaos içine soktuğunu, bu krizi atlatmak için artık bütün listelerden ciddi adım beklendiğini kaydeden Turan, "Bence Sadr tamamen çekilmiş gözüküyor. Sadr'ın grubu her an sokağa çıkabilir ve Sadr tekrar siyasete dönebilir" ifadesini kullandı. Turan, Iraklı Türkmenler olarak Irak'taki liderler toplantısında sundukları çözüm önerilerini hatırlatarak şöyle devam etti: "Çözümü iki noktada görüyoruz. Birincisi, mevcut siyasi listelerle herkesi kapsayıcı ve onayını alabilen bir hükûmetin kurulmasını öngörüyoruz. Bu gerçekleştirilemiyorsa da parlamento önce seçim kanununda değişiklik yapıp kendisini feshederek Irak'ın erken seçime gitmesi gerekir. Irak Türkmenleri olarak, zaten bir yol haritası çizmiştik. İkincisi, yeni bir hükûmet kurulsun,

37 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/MP-calls-on-international-community-to-save-Yazidi-migrants-stranded-in-Greece>

38 <https://www.hrw.org/news/2022/08/28/kurdistan-region-iraq-arrests-deter-protest>

39 <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/38492-itc-baskani-hasan-turan-ve-kerkuk-valisi-rakan-said-gorustu.html>

40 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=607927937567519&set=pcb.607928240900822>

o da bir yıllık geçici bir hükûmet olsun. Bir yıl içinde kanun değişikliği yaptıktan sonra yeni kanunla tekrar seçime gidelim. Daha istikrarlı ve tüm Iraklıları temsil edebilen bir hükûmet kurulsun” ifadelerini kullandı.⁴¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Irak Parlamentosu Türkmen Kitleleri Başkanı Erşat Salihi, Kerkük Vali Vekili Rakan Said el-Cuburi ve Kerkük Kaymakamı Felah Yayçılı ile ortaklaşa basın toplantısı düzenledi. Salihi basın toplantısında, “Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımî'nin kabinesinde yer alan bazı bakanlar Kerkük'ü elektrik ve akaryakıt konusunda ihmal ederek sorun çıkarmaya çalışmaktadır” açıklamasında bulundu.⁴²

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili ve Irak Parlamentosu Türkmen Kitleleri Başkanı Erşat Salihi yaptığı açıklamada, “Mukteda es-Sadr'ın çağırısı üzerine yanlılarının protesto gösterilerine son vermesini takdirle karşılıyoruz. Sadr'ın vatanseverliği bir kez daha ön plana çıkmıştır. Bu çağrı, Irak için ulusal bir diyalogun başlangıç noktasıdır” ifadelerini kullandı.⁴³

Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi'nde yer alan Türkmeneli Partisi Başkanı Riyaz Sarıkaya, Dış Politika Enstitüsü Başkanı Hüseyin Bağcı ile görüştü. Görüşmede, Irak'taki son gelişmeler, Türkmenlerin siyasi mücadeleleri ve Türkiye'deki kamuoyunun Türkmen meselesine yaklaşımı ve desteği konuşuldu. Görüşmede ayrıca, istikrarlı bir Irak için Türkmenlerin desteklenmesi gerektiğini vurgulanarak Türkiye'nin bu yöndeki tutum ve rolü önemle vurgulandı.⁴⁴

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan'ın sosyal medya hesabından yapılan yazılı açıklamada, “tarım arazileri konusu ITC ve Türkmen siyasi güçleri tarafından benimsenen stratejik konulardan biridir. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler (BM) müzakerelerinde tartışılan konulardan biri olduğu kamuoyuna saygıyla duyurulur” ifadeleri kullanıldı.⁴⁵

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük İl Başkanı Kahtan Vendavi başkanlığında, ITC Kerkük İl Teşkilatı ile toplantı düzenlendi. Toplantıda, yapılacak projeler hakkında bilgi paylaşıldı. Toplantıda ayrıca, teşkilat içerisinde Türkmen gençlerine çalışma fırsatının verileceği vurgulandı.⁴⁶

Irak Parlamentosu Başkan Danışmanı Nurettin Kaplan, Irak Türkmen Cephesi (ITC) Telafer İlçe Başkanlığına bağlı ITC İyaziye Sorumlusu Muayyet Kasap ile görüştü. Görüşmede, Türkmenlerin İyaziye nahiyesindeki sıkıntıları ve yapılması gereken projeler ele alındı.⁴⁷

41 <https://www.milliyet.com.tr/dunya/turkmenler-tedirgin-irak-hala-barut-ficisi-gibi-6816921>

42 <https://shafaq.com/ar/مجتمع/الصالحى-يعلن-الوزير-اخي-حكومة-الكاظمي-يحاولون-اقتعال-المشاكل-للكركوك>

43 <https://almaalomah.me/news/politics/الكتلة-التركمانية-النيابية-تشكر-الصدر-وتوجه-رسالة-للقوى-السنية>

44 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=620083319683956&set=pcb.620083403017281>

45 <https://earthiq.news/archives/133585>

<https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/38432-itc-den-kerkuk-teki-tarim-arazisi-hakkinda-duyuru-geldi.html>

46 <https://www.facebook.com/photo?fbid=764726528197675&set=pcb.764726594864335>

47 <https://www.facebook.com/ItcTelafer0/photos/pcb.118542620962144/118542420962164>

• Güvenlik

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Süleymaniye Bürosu üyesine yönelik bir saldırı düzenlendi. ITC'den saldırıya ilişkin yapılan açıklamada, Süleymaniye vilayetinde ITC üyesi Necmettin Veli Abdullah'ın aracının altına patlayıcı yerleştirilerek saldırıya maruz kaldığı vurgulandı. Açıklamada ayrıca, bölgedeki yetkili makamların olayı araştırması talep edilirken, olayın faillerinin yakalanması istendi. Yapılan terör eyleminin kınandığı açıklamada, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nden (IKBY) ITC'ye bağlı kadroların güvenliğinin sağlanması da talep edildi.⁴⁸

Irak Ulusal Güvenlik Teşkilatından yapılan açıklamada, Kerkük'te terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyona ilişkin yapılan açıklamada, eylem hazırlığı yapan 4'ü Irak Terör Yasası'nın 4. maddesi kapsamında aranmakta olan toplam 13 IŞİD mensubunun yakalandığı açıklandı.⁴⁹

Irak güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan Zıgaytun Vadisi'nde konuşlu terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyona ilişkin yapılan açıklamada, örgüte ait 5 sığınağın imha edildiği, bölgede çok sayıda silah, mühimmat ve yaşam malzemesinin ele geçirildiği açıklandı.⁵⁰

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili ve Irak Parlamentosu Türkmen Kitleleri Başkanı Erşat Salihi, 31 Ağustos 1996 Erbil Katliamı'nın 26. yıl dönümü nedeniyle mesaj yayınladı. Salihi sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, "Çeyrek asırdan fazla, tam tamına 26 yıl önce Gökbörü şehri Erbil'de Türkmen soykırımı gerçekleşti. Yakın tarihimizin en acı olaylarından birisi olan 31 Ağustos 1996 Erbil Türkmen Soykırımı'nda şehit düşen kahramanlarımızı saygı ve rahmet ile anıyoruz" ifadelerine yer verdi.⁵¹

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dinî Oluşumlardan Sorumlu Bakan ve ITC Siyasi Büro Üyesi Aydın Maruf riayetinde Türkmen siyasi parti yetkilileri ve şehit ailelerin katılımıyla 31 Ağustos 1996 Erbil Katliamı'nın 26. yıl dönümü dolayısıyla anma töreni düzenlendi. Düzenlenen törende konuşan Maruf, 31 Ağustos 1996 yılında ITC'nin bölgede siyasi çekişmelerde taraf olmamasına rağmen, o dönemde Erbil'e giren Irak Ordusunun ITC bürolarına baskın düzenleyerek 48 Türkmen yetkiliyi Erbil'den Bağdat'a götürdüğünü ve bu kişilerin

48 <https://www.tebaajansi.com/gundem/suleymaniye-de-itc-uyesine-saldiri-h298027.html>

<https://www.alsumaria.tv/news/الجبهة-التركمانية-ارهابي-لاعتداء-ارهابي-الجبهة-التركمانية/431295/>

49 <https://almawrid.news/contents/view/details?id=53933>

50 <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/38487-kerkuk-te-saldiri-hazirligindaki-deas-mensuplarina-yonelik-operasyon.html>

51 <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/38490-salihi-den-erbil-katliami-mesaji.html>

<https://www.tebaajansi.com/irak/salihi-26-yil-once-gokboru-sehri-erbilde-turkmen-soykirimi-h297946.html>

hiçbir mahkeme kararı olmadan idam edildiklerini belirtti. Aydın ayrıca, “Bu değerli aileler, bizim şehitlerin varlığıdır, bizim için semboldürler” diye konuştu.⁵²

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) yönetimi 28 Ağustos'ta Süleymaniye'de gerçekleştirdiği Merkez Karar Yürütme Kurulu (MKYK) toplantısında “eş başkanlık” sistemini kaldırarak Bafel Talabani'yi partinin genel başkanı seçti. Toplantıda, eş başkanlık sisteminin kaldırılmasına ve yerine genel başkanlık sisteminin getirilmesine olanak tanıyan iç tüzük maddesindeki değişiklik onaylandı. Böylece Bafel Talabani, 89 oyla partinin genel başkanlığına seçildi. Aralık 2019 tarihinde yapılan partinin dördüncü kongresinde, partinin “genel başkanlıktan” “eş başkanlık” sistemine geçişine karar verilmişti. Bu kongrede 791 oy alan Bafel Talabani, kuzeni Lahur Şeyh Cengi ile eş başkan seçilmişti. 8 Temmuz 2021'de, Bafel Talabani'nin, istihbarat ve terörle mücadele teşkilatı sorumlularını değiştirmesinin ardından KYB içerisinde her iki başkan arasındaki gerginlik tırmadı. KYB Politbüro yönetimi, 15 Temmuz 2021 tarihli toplantısında Lahur Cengi'nin yetkilerini askıya aldı. 2 Kasım 2021 tarihinde ise Bafel Talabani'nin kararı ile Lahur Cengi ile ona yakın dört MKYK üyesi partiden ihraç edildi.⁵³

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başkanı Neçirvan Barzani, Çin Halk Cumhuriyeti'nin yeni Irak Büyükelçisi Cui Wei ve beraberindeki heyeti 28 Ağustos'ta kabul etti. IKBY Başkanlığından yapılan açıklamaya göre, yapılan görüşmede yeni görevinden dolayı Büyükelçi Wei'yi tebrik eden Başkan Barzani, IKBY'nin Çin misyonunun başarısına verdiği desteği ve Çin ile her alanda ilişkileri genişletme arzusunu dile getirdi. Barzani ayrıca, yeni tip koronavirüs (Covid-19) salgını sırasında IKBY'ye tıbbi destek sağladığı için Çin hükûmetine teşekkürlerini iletti. Çinli Büyükelçi Cui Wei, ülkesinin Irak ve IKBY ile ilişkileri geliştirme arzusunu vurguladı ve taraflar arasındaki ilişkileri, ihracat ve ithalat seviyesini artırmayı umduklarını söyledi.⁵⁴ Öte yandan Büyükelçi Cui Wei Erbil'de IKBY Başbakanı Mesrur Barzani ve Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) lideri Mesut Barzani ile görüşürken Süleymaniye'de KYB Genel Başkanı Bafel Talabani ile bir araya geldi.⁵⁵

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin ile İranlı mevkidaşı Hüseyin Emir Abdullahiyan arasında 29 Ağustos'ta Tahran'da gerçekleşen görüşmede İran'daki Kürt siyasi oluşumlar gündeme geldi. İran geçtiğimiz yıllarda da birçok kez Irak hükûmetinden İran'daki Kürt partilerin eylemlerini sınırlaması talebinde bulunmuştu. Geçtiğimiz hafta birleşen KDP-İran Kürdistan

52 <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/38507-baas-rejimi-tarafindan-idam-edilen-turkmen-sehitler-erbil-de-anildi.html>

53 <https://haremnews.com/details/34062>

54 <https://www.kdp.info/a/d.aspx?l=13&a=134028>

55 <https://esta.krd/187584/>

Demokrat Partisi (İ-KDP) yöneticisi Mustafa Hicri, “İran, İKBY hükûmetine peşmergelerimizi sınırdan çekmemiz için baskı uyguluyor. Ancak peşmergelerimiz sınır bölgelerinde bulunmaya devam ediyor” açıklamasında bulundu.⁵⁶

• Güvenlik

Süleymaniye Asayiş İl Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamaya göre, Süleymaniye’ye bağlı Bazyan ve Çemçemal’de üç terör örgütü IŞİD üyesi yakalandı. Asayiş açıklamasında, Facebook hesabından IŞİD ile ilgili paylaşım yapan ve başka bir kişi tarafından paylaşım yorumla destek olan iki zanlının asayiş güçleri tarafından 27 Ağustos’ta Bazyan’da yakalandığını belirtti.⁵⁷

• Ekonomi

İKBY’de petrol ve doğal gaz çıkarma sektöründe faaliyet gösteren şirketler Bağdat ile Erbil arasındaki gerilimlerin azaltılması konusunda ABD’nin arabulucu rol oynaması isteğinde bulundu. Drawmedia sitesinde yayımlanan habere göre, “ABD yetkililerine gönderilen bir mesajda İKBY’de petrol ve doğal gaz çıkarma sektöründe faaliyet yürüten şirketler, İKBY’den Türkiye’ye petrol ihraç etme garantisi ve Bağdat ile Erbil arasında devam eden sorunların çözülmesi için ABD’nin müdahale etmesini istedi” denildi. Öte yandan Ocak 2022’de, ABD’li HKN Şirketinin ABD’nin Bağdat ve Ankara Büyükelçiliklerine gönderdiği mesajda ABD’nin Irak ile Türkiye arasında arabulucu rol oynaması istediğini öğrenildi. İKBY’nin bağımsız petrol çıkarma ve ihraç etmesi nedeniyle 2014 yılında Bağdat tarafından Erbil’in bütçe payının kesilmesi, İKBY’de ekonomik krize yol açmıştı. 15 Şubat 2022 tarihinde Irak Federal Yüksek Mahkemesi (IFYM) tarafından çıkarılan “İKBY’nin petrol çıkarma ve ihraç etmesinin yasa dışı ve Irak Anayasası’na aykırı olduğu” kararı üzerine Bağdat ile Erbil arasında özellikle ekonomik anlamda gerilim yaşanıyor.⁵⁸

Oilprice sitesinde yayımlanan haber göre, İKBY’nin petrol üretimi 2019 yılında günlük dört yüz yetmiş bin varilken 2022 yılında 430 bin varile indi. Haberde, petrol çıkarma sektöründe çalışan ancak güvenlik sorunu ve tehditler nedeniyle bölgeyi bırakan şirketlerin yeniden İKBY’ye dönmemesi durumunda beş yılda İKBY’nin petrol çıkarma oranının mevcut miktarın yarısına düşeceği bilgisi aktarıldı. Böylece 2027 yılına kadar İKBY’de üretilebilecek petrolün günlük 200 bin varil olacağı öngörüsünde bulunuldu.⁵⁹ Buna karşın Reuters’da yayımlanan bir raporda, İKBY petrol sektörüne büyük yatırım yapıldığı takdirde 2027 yılına kadar bölgedeki petrol üretim oranının 580 bin varile yükselebileceği iddia edildi.⁶⁰ Mevcut durumda,

56 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/300820222>

57 <https://esta.krd/187837/>

58 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=10983

59 <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Kurdistan-Could-Soon-Lose-Half-Of-Its-Oil-Production.html>

60 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=3232>

İKBY'deki gelirin yüzde 80'i petrolden elde edildiği için 2027 yılına kadar İKBY'de büyük bir ekonomik krizin meydana gelebileceği belirtildi.

• Sağlık ve Sosyal Hayat

İKBY Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, İKBY'de tespit edilen toplam yeni tip koronavirüs (Covid-19) vaka sayısı 465 bin 366'ya yükselirken virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının 7 bin 466 olduğu ve virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının da 457 bin 191'e ulaştığı kaydedildi.⁶¹

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

1 Eylül tarihinde Riyad merkezli Sabq haber sitesi tarafından paylaşılan habere göre Suudi Arabistan, Suudi Yatırım Fonu'nun yardımıyla Suudi Arabistan Havayolları'nın (Saudia Airlines) seferlerine destek vermek amacıyla "RIA" adı altında yeni uluslararası havayolu şirketi açmayı planlamaktadır. Haber içerisinde verilen bilgilere göre şirketin planlaması 12 aydır sürmektedir ve kraliyetin gündeminde yer almaktadır.⁶²

30 Ağustos tarihinde, Suudi Arabistan basınına yansıyan haberler içerisinde Suudi Arabistan'ın Lübnan Büyükelçisi Velid el-Buhari'nin, Lübnan içişleri bakanı ile bir araya geldiği yazılmıştır. Paylaşılan haberler içerisinde el-Buhari'nin, Lübnan içişleri bakanından, Suudi Arabistan tarafından terörist addedilen Ali Haşim'i Suudi Arabistan'a teslim etmesi için özel talepte bulunduğu yazılmıştır.⁶³

• Birleşik Arap Emirlikleri

30 Ağustos tarihinde BAE Federal Kimlik, Vatandaşlık ve Gümrük Kurumu tarafından yayımlanan resmî bildiri BAE'nin, Katar Dünya Kupası Hayya Kartı taşıyıcılarına özel turist vizesi vereceğini açıklamıştır. Yapılan açıklamada başvuruların 1 Kasım tarihinden itibaren açılacağı duyurulmuştur. Bununla birlikte yapılan açıklamada vizenin 90 günlük olmasının yanı sıra indirimli olacağı, vize kağıdının yalnızca 100 dirhem karşılığında verileceği açıklanmıştır.⁶⁴

1 Eylül tarihinde BAE ve İran dışişleri bakanları ikili ilişkileri ilerletme konusu etrafında bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşme sırasında iki taraf, ikili ilişkileri ve onları iki komşu ülke ve bölgenin ortak çıkarları doğrultusunda ilerletmenin ve geliştirmenin yollarını

61 https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid027nvrZhEfpWFXUQxkqCdzp9P2z5gRY9WjzhC7EYeCun6UdyJTvY5GoeMcBusV5DI&id=100064450459235

62 <https://sabq.org/saudia/wuvn9xx3m9>

63 <https://arabic.cnn.com/middle-east/article/2022/08/31/lebanon-saudi-ali-hashem-social>

64 <https://arabic.cnn.com/sport/article/2022/08/30/uae-visa-qatar-world-cup>

tartıştı. Dışişleri Bakanı Abdullah bin Zayid, bölgedeki istikrarı geliştirecek ve BAE halkının kalkınmasını sağlayacak şekilde komşu ülkelerle iş birliğini geliştirme konusundaki istekliliğini dile getirmiştir.⁶⁵

2 Eylül tarihinde üç günlük bir ziyaret için Abu Dabi'de bulunan Hindistan Dışişleri Bakanı S. Jaishankar BAE Devlet Başkanı Şeyh Muhammed bin Zayid el-Nahyan ile görüştü. BAE'nin ikili ilişkileri ve stratejik bağları yüksek seviyelere çıkarmadaki rolünü tebrik eden Jaishankar, Başbakan Narendra Modi'nin Muhammed bin Zayid'e selamlarını ilettili. Zira BAE için Hindistan, yaklaşık 27,93 milyar dolar (petrol dışı ticaret) miktarıyla 2020 yılı için üçüncü en büyük ticaret ortağıdır.⁶⁶

• Katar

Katar, 1 Eylül tarihinde, kasım ayında gerçekleşecek 2022 Dünya Kupası'na ev sahipliği yapmaya hazırlanırken yabancı ziyaretçiler için uygulanan karantina şartlarını iptal ettiğini duyurdu. Katar Sağlık Bakanlığı Covid-19 ile ilgili güncellediği seyahat politikasında virüsle ilgili alınan tedbirlere tam bağlılık devam ederken Katar'a gelişin kolaylaştırılacağını ilan etti. Katar Haber Ajansının paylaştığı duyuruda Kırmızı Liste olarak geçen mevcut sınıflandırma listelerinin sona erdiğini, yurt dışından gelen tüm yolcular için karantina gerekliliklerinin sonlandırıldığını, gelen ziyaretçilerin Covid-19 pozitif olması durumunda Katar'da izlenen prosedürlere uygun olarak karantinaya alınacaklarını paylaştı.⁶⁷

Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed Bin Abdulrahman el-Thani 3 Eylül'de News Arabia ile yaptığı röportajda hem ABD hem de Çin'in müttefikleri olduğunu ve birini diğerine tercih etmeyeceklerini belirterek "eşit mesafe politikası" açıklamasını yaptı. Katar'ın ABD ile güçlü ilişkileri olduğunu ve Çin'inde en büyük enerji tedarikçisi ve siyasi müttefiki olduğunu belirtti. Katar'ın bir tarafı diğerinin pahasına seçmesi gereken bir konumda olmak istemediğini böyle bir duruma zorlanırsa bir ülkeyle diğerinin pahasına bir ilişkiye öncelik vermeyeceğini sözlerine ekledi: "Dünyanın çoğu ülkesi dünyada kutuplaşma görmek istemiyor, büyük güç görmek istemiyor" dedi.⁶⁸

Şura Konseyi tarafından temsil edilen Katar Devleti, 4 ve 5 Eylül tarihlerinde Kahire'de gerçekleştirilecek olan Arap Parlamentolar Genel Sekreterleri Birliğinin (AASGP) 9. Yıllık Konferansı'na başkanlık edeceğini açıkladı. Genel sekreterliğin yasama sürecini desteklemedeki rolünün tartışılacağı konferansta Katar'ı Nasser el Fadhala'nın temsil edeceği söylendi.⁶⁹

65 <https://www.middleeastmonitor.com/20220902-uae-iran-hold-talks-to-enhance-bilateral-ties/>

66 <https://www.thehindu.com/news/national/external-affairs-minister-jaishankar-thanks-uae-president-for-taking-bilateral-ties-to-greater-heights/article65842720.ece>

67 <https://www.thenationalnews.com/gulf-news/2022/09/01/qatar-scraps-covid-19-quarantine-requirements-as-it-prepares-to-host-world-cup/>

68 <https://www.middleeastmonitor.com/20220903-qatar-both-china-us-are-allies-we-do-not-prioritise-one/>

69 <https://thepeninsulaqatar.com/article/03/09/2022/qatar-to-chair-9th-annual-conference-of-aasgp>

• Kuveyt

Kuveyt İçişleri Bakanlığı, 29 Eylül'de gerçekleşeceği duyurulan seçimler için ulusal meclis ile hükümet arasında bir yıldan fazla süren siyasi gerilimin ardından bir sonraki parlamento seçmek üzere adaylardan 264'ten fazla kayıt aldı. 29 Ağustos'ta başlayan kayıtlara 249 erkeğin ve 15 kadının başvurduğu açıklandı. Devlet haber ajansı KUNA'nın bildirdiğine göre, kayıt süreci 7 Eylül'e kadar on gün boyunca devam edecek.⁷⁰

Kuveyt'in ABD Büyükelçisi Jasem el-Budaiwi, Kuveyt ile ABD arasındaki ticaret ve yatırımın "sürekli" büyümeye devam ettiğini söyledi ve Amerikan şirketlerini Kuveyt tarafından sağlanan birçok teşvikten yararlanmaya çağırdı. El Budaiwi, ABD ile Kuveyt arasındaki ticari ilişkilerin pandemi döneminde de durmaksızın devam ederek arttığına vurgu yaparak bu dayanıklılığın güçlü ilişkileri devam ettirmek gerektirdiğinin bir göstergesi olduğunu söyledi. Ticaret ve yatırım açısından Kuveyt'in küçük bir ülke olmasına rağmen ABD için hayati olduğuna vurgu yaptı.⁷¹

Kuveyt'in İsviçre'ye yeni atanan büyükelçisi Yagoup el-Sanad 31 Ağustos'ta yaptığı açıklamada Kuveyt ile İsviçre'nin tüm alanlarındaki derin ve gelişmiş ilişkileri vurguladı. El Sanad karşılıklı çıkarlara hizmet eden ve ortak alanlarda yeni ufuklar açarak iki ülkenin refahını sağlayan iki dost ülke arasındaki ikili ilişkilerin güçlendirilmesinin önemini vurguladı.⁷²

• Bahreyn

Bahreyn Belediye İşleri ve Tarım Bakanlığı Müsteşarı Shaikh Mohammed bin Ahmed Al-Khalifa, Bahreyn'deki Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörü Khaled Elmekwad ve Bahreyn merkezli BM Habitat Ülke Programı Başkanı Fernanda Lonardonı ile ortak iş birliğini görüşmek üzere bir araya geldi. Bahreyn Resmî Haber Ajansına göre müsteşar, BM'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için hem kamu hem özel sektörden hem de sivil toplumdan yerel ortaklarla çalışma çabalarına övgüde bulundu.⁷³

Başbakan yardımcısı Bahreyn'in Bahreyn-Türkiye ilişkilerini geliştirme konusundaki istekliliğini doğruladı. Bakan, özellikle altyapı, turizm ve ticaret sektörlerinde ikili iş birliğini ve uzmanlık alışverişini güçlendirmek için gösterilen çabalara övgüde bulundu. Başbakan yardımcısı, krallıktaki Türk toplumunun çeşitli iş sektörlerine katkılarını ve krallığın kalkınma sürecini teşvik etmedeki rollerini vurguladı.⁷⁴

⁷⁰ <https://www.thenationalnews.com/gulf-news/2022/08/30/kuwait-signs-up-115-candidates-for-coming-elections/>

⁷¹ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3051781&Language=en>

⁷² <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3051443&Language=en#>

⁷³ <https://www.arabnews.com/node/2155446/middle-east>

⁷⁴ <https://www.bna.bh/en/DeputyPrimeMinisterreceivesTurkishAmbassador.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlz0N1%2bDsk08Ds%2bkUgm5aFnNLxxXkc%3d>

• Umman

Umman turizmi canlandırmak için iddialı bir plan ile Miras ve Turizm Bakanlığı (MHT), ekonomiyi canlandırmak ve devlet arazisinde küçük ve orta düzey turizm projelerini uygulamak için yatırımları çekmek için 31 Ağustos günü dokuz intifa sözleşmesi imzaladı. Sözleşmeler, Miras ve Turizm Bakanı Salem bin Muhammed el Mahruki ve ilgili şirketleri temsil eden yatırımcılar tarafından imzalandı. Sözleşmeler, Dhofar'da bir dinlenme evi, iki yıldızlı ve üç yıldızlı bir otel ve Jabal Akhdar, Dakhliyah'da bir ve üç yıldızlı bir otel olmak üzere çeşitli projelerin kurulmasını içeriyor.⁷⁵

Umman Sultanlığı'nda türünün ilk örneği olan bir projede, Umman Su ve Atık Su Hizmetleri Şirketi ödemeler için kripto para birimini denemek üzere Bağlantılı Zincirler ile Mutabakat Zaptı imzaladı. Anlaşmalara göre, Umman riyali değerine sabitlenmiş bir kripto para birimi, abonelerden aidat ödemeleri için, OWWSC'nin seçilen müşteri hizmetleri merkezlerinde ve Hasalah Dijital Cüzdan kullanılarak Easy Coins'de çevrim içi olarak denenebilecek.⁷⁶

• Yemen

3 Eylül tarihinde Tarım ve Sulama Bakanı Abdulmail el-Tahwr, ABD-Suudi-Birleşik Arap Emirlikleri'nin saldırganlığının ve tarım sektörüne yönelik kuşatmanın sonucunda ortaya çıkan toplam kayıpların 111 milyar doların üzerinde olduğunu açıkladı. Al-Thawr, doğrudan hasarın tarım birliklerinin bina ve tesislerini, su tesislerini, tarım pazarlarını, ihracat merkezlerini ve depoların yanı sıra çiftlik ve kümes hayvanlarını da büyük oranda etkilediğini açıkladı.⁷⁷

Yemen Petrol Bakanı Ahmed Daris 4 Eylül'de, akaryakıt gemilerinde devam eden korsanlığın yansımalarını BM koordinatörü ile görüştü. Toplantıda, akaryakıt gemilerinin sürekli alıkonulmasının bir sonucu olarak Yemen halkının yaşadığı acılara değindi. Ayrıca Daris, insani nitelikteki akaryakıt gemilerinin giriş ve çıkışlarını kolaylıkla sağlamak ve korsanlığı önlemek için çözüm bulmak için acil müdahalenin önemini vurguladı. Daris, Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası örgütleri de petrol gemilerinin Hudeyde Limanı'na girişinin engellenmesinden kaynaklanan Yemen halkının insani acılarına karşı görevlerini yerine getirmeye çağırırdı.⁷⁸

75 <https://www.zawya.com/en/world/middle-east/ministry-of-tourism-plans-economy-hotels-in-several-governorates-oman-oi1pa53a>

76 <https://www.zawya.com/en/markets/currencies/in-a-first-in-oman-crypto-currency-to-be-used-for-payments-j5ejpy91>

77 <https://www.saba.ye/en/news3201195.htm>

78 <https://www.saba.ye/en/news3201372.htm>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Mısır Ordu Sözcüsü Garib Abdulhafız tarafından yapılan yazılı açıklamada, Mısır ve ABD deniz kuvvetlerinin kuzey deniz filosunun bulunduğu bölgede gerçekleştirdiği tatbikatın uluslararası deniz geçişlerine yönelik tehditlere karşı yapıldığı belirtilmiştir. Açıklamada, Mısır Ordusunun Cemal Abdunnasır adlı helikopter gemisinin yanı sıra ABD Ordusuna bağlı USS Delbert D. Black model destroyerin tatbikata katıldığı duyurulmuştur. Tatbikat yoluyla kuvvetlerin ortak hareket etme kabiliyetlerinin geliştirildiği kaydedilen açıklamada, tatbikatın dünya ticareti ve uluslararası seyrüsefer güvenliğini etkileyebilecek tehditlere karşı yürütüldüğü ifade edilmiştir.⁷⁹

Mısır ve Yunanistan iki ülke arasında askerî iş birliğini güçlendirmek amacıyla bir protokol imzalamıştır. Mısır Ordusu Sözcüsü Abdel Hafez, Mısır Genel Kurmay Başkanı General Osama Askar Yunan mevkidaşı Konstantinos Floros ile Kahire’de bir araya geldiklerini açıklamıştır. Hafez ayrıca protokolün ikili ilişkilerin güçlendirilmesine ve iki ülkenin silahlı kuvvetleri arasında uzmanlık alışverişi yapılmasına yönelik bir adım teşkil ettiğini de ifade etmiştir.⁸⁰

• Libya

Birleşmiş Milletler (BM), Libya’nın başkenti Trablus’ta iki grup arasında süren çatışmalar sonrası, ülkenin içine sürüklendiği çıkmazdan kurtarılması için seçim çağrısı yapmıştır. BM Siyasi ve Barış İnşası İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Rosemary Dicarlo, BM Güvenlik Konseyinde dün yaptığı konuşmada, “Seçim sürecinin uygulanmasında devam eden açmaz ve sürekli gecikmeler, Trablus ile çevresinde, potansiyel olarak tüm Libyalılar için büyüyen bir güvenlik tehdidi oluşturuyor” ifadelerini kullanmıştır. Öte yandan Dicarlo, Ulusal Birlik Hükûmeti’nin çatışmalara dâhil olan Fethi Başağa yanlılarını tutuklama niyetinin sivil nüfusu etkileyecek çatışmaları tetikleyebileceğini ifade etmiştir. Dicarlo, tarafları aralık ayından bu yana çıkmaza giren seçimlerin zamanlamasına ve anayasal çerçeveye ilişkin uzlaşmaya varmaya çağırmıştır.⁸¹

Libya’da 8 siyasi parti, ülkede yaşanan siyasi tıkanıklığa çözüm yolları bulunması amacıyla ortak hareket etme kararı aldıklarını açıklamıştır. Bu çerçevede koordinasyon birliği kuran Ulusal Cephe, Değişim, Adalet ve Bina, Ulusal Güçler İttifakı, Kalkınmış Libya, Ulusal Çalışma, Ülkemin Akımı, Teknokrat Libya adlı partiler, ortak açıklama yaparak Ülkedeki siyasi

79 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misir-ve-abdden-akdenizde-ortak-askeri-tatbikat/2676296>

80 <https://www.middleeastmonitor.com/20220902-egypt-greece-sign-protocol-to-support-bilateral-military-cooperation/>

81 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bmye-gore-catismalarin-yasandigi-libyadaki-acmazi-kirmanin-yolu-secimlerden-geciyor/2673217>

tikanıklığa çözüm yolları için girişimler ve teklifler sunulması, yerli ve uluslararası etkin taraflarla ortak iletişime geçilmesi hedeflendiği belirtilmiştir. Açıklamada şiddetin her türlü siyasi araç olarak kullanılmasını reddettiklerini, devletin askerleşmesi ve yönetime güç kullanılarak gelmenin bir darbe olarak kabul edildiği vurgulanmıştır.⁸²

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Libya Ulusal Birlik Hükûmeti Başbakanı Abdulhamid Dibeybe'yi kabul etmiştir. Vahdettin Köşkü'ndeki gerçekleştirilen görüşme basına kapalı gerçekleşmiştir.⁸³

• Cezayir

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Cezayir ziyaretiyle liderler ve ordu komutanları nezdinde ilk kez bir güvenlik zirvesi düzenlenirken, Fransa'nın sömürge suçları, doğal gaz ve vize konularında somut gelişmeler kaydedilememiştir. Fransa, enerji kaynaklarının yüzde 20'sinde doğal gaz kullanmakta ve kullandığı doğal gazın yüzde 8 ila 9'unu Cezayir'den ithal etmektedir. Fransa, 2021 yılında Fas, Tunus ve Cezayir'e vize kotası uygulamaya başlamıştı. Konuyla ilgili konuşan Macron vize kotalarının 2021'den önceki haline döndürülüp döndürülmeyeceği ile ilgili konuşmasa da çifte vatandaşlığı bulunan ailelere, sanatçılara, sporculara, iş insanlarına ve ikili ilişkileri geliştiren siyasetçilere" vize verilmesinde kolaylık gösterileceğini belirtmiştir.⁸⁴

Cezayir Enerji ve Maden Bakanlığı yaptığı açıklamada Bakan Muhammed Arkab'ın, Suriye'nin Cezayir Büyükelçisi Namir Al-Ghanim'i kabul ettiğini ve özellikle hidrokarbon sektörü başta olmak üzere sıvılaştırılmış petrol gazının ticaretini içene alacak şekilde enerji sektöründe yatırımları ve olası iş birliklerini görüştükleri aktarılmıştır. Açıklamaya göre, iki yetkili elektrik üretimi, ulaşım ve dönüşüm, bakım, eğitim ve ekipman imalatının yanı sıra yenilenebilir enerji kaynaklarını da ele aldıkları aktarılmıştır.⁸⁵

• Tunus

Tunus'ta Tunus Genel İşçi Sendikası (TİĞİS) sözcüsü Sami Tahri, hükûmetin kamu sektörü çalışanları için ücret arttırmayı prensipte kabul ettiğini fakat bazı temel farklılıkların detaylı bir şekilde çözülmediğini vurgulamıştır. Tahri bu nedenden dolayı birçok tartışmalı noktada hâlâ mutabakata varılmadığını dile getirmiştir. Hükûmet kanadından yapılan açıklamada Çalışma Bakanı Nasreddine Nsibi ise iki taraf arasında kayda değer bir gelişme katıldığını ifade etmiştir. Öte yandan TİĞİS Başkanı Nouredine Taboubi Başbakan Necla Buden

82 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyada-8-siyasi-partiden-ortak-hareket-etme-karari/2676062>

83 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/cumhurbaskani-erdogan-libya-ulusal-birlik-hukümeti-basbakani-dibeybeyi-kabul-etti/2675583>

84 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayirden-ozur-dilemeyen-macronun-3-gunluk-ziyaretinde-enerji-ve-guvenlik-meseleleri-one-cikti/2672585>

85 <https://www.middleeastmonitor.com/20220902-algeria-syria-discuss-marketing-liquefied-petroleum-gas/>

ile görüşmüştür. Tunus'ta yükselen enflasyon ile birlikte temel besinler olan şeker, kahve, pirinç ve bazı süt ürünlerinde tedarik sorunları yaşanmaktadır.⁸⁶ Tunus Merkez Bankası ise yaptığı açıklamada IMF ile anlaşmanın "elzem" olduğunu vurgulamıştır. Hükûmet ve TİĞİS arasındaki en büyük anlaşmazlık IMF yardım paketi hususundadır.

Kendilerini "25 Temmuz Hareketi" olarak adlandıran Kays Said destekçisi bir grup ekonominin düzelmesi için kabinenin kıdemli askerleri içeren "Ulusal Kurtuluş Hükûmeti" ile değiştirilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Yapılan açıklamada bu önerinin nedeni olarak ise askerî liderlerin zor zamanlarda görevlerini yerine getirebilme becerisi olduğu gösterilmiştir.

Tunus Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamada, Cumhurbaşkanı Kays Said, ABD Yakın Doğu İşlerinden Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Barbara Leaf ile Kartaca Sarayı'nda bir görüşme gerçekleştirmiştir. Açıklamada görüşmede Tunus ve ABD arasında iki ilişkinin gelişiminin ele alındığı aktarılmıştır. Açıklamada ayrıca Said'in Amerikan makamlarını Tunus'taki durumun gerçekliğini daha iyi anlamak için Tunuslu meslektaşlarını dinlemeye çağırdığı belirtilmiştir.⁸⁷

• Fas

Senegal'in başkenti Dakar'da düzenlenen "Enerji Dönüşümü Bağlamında Üretimi ve Yatırımı Hızlandırmaya Yönelik Yeni Bir Vizyon" adlı sempozyumda konuşan Fas Ulusal Hidrokarbon ve Maden Ofisi (ONHYM) Genel Müdürü Amina Benkhadra, Fas-Nijerya gaz hattı projesinin 340 milyondan fazla insanı olumlu etkileyeceğini dile getirmiştir. Benkhadra ayrıca, "Boru hattının geçeceği tüm ülkeler bu projenin çalışmasına ve geliştirilmesine dâhil edilecek" şeklinde konuşmuştur.⁸⁸

86 <https://www.businessnews.com.tn/penuries-ce-que-le-gouvernement-ne-veut-pas-avouer,519,122316,3>

87 <https://www.middleeastmonitor.com/20220831-saied-calls-on-us-authorities-to-listen-to-their-counterparts-in-tunisia-to-know-the-facts/>

88 <https://www.middleeastmonitor.com/20220903-morocco-nigeria-gas-pipeline-to-benefit-340m-people/>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ (29 AĞUSTOS-4 EYLÜL 2022)

• Bağdat'ta Barış Yok: Irak'ta Neler Oluyor ve Huzursuzluğun Sebepleri Neler?

Rusya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Bilimsel Bilgi Enstitüsü Orta ve Sovyet Sonrası Doğu Bölümü'nde Araştırma Görevlisi Vasily Ostanin-Golovnya, protestoların ardından Bağdat'ta ortaya çıkabilecek gelişmelerle dair görüşlerini "Life.RU" haber sitesine değerlendirdi. "[Bağdat'ta Barış Yok: Irak'ta Neler Oluyor ve Huzursuzluğun Sebepleri Neler?](#)" başlıklı yazıda Irak olayları şu şekilde özetlenmiştir: "Bağdat'ta her şey ancak bir peri masalında sakin olabilir. Etkili Şii figür Mukteda es-Sadr'ın siyaseti bıraktığını açıklamasının ardından Bağdat'ta ve ülkenin birçok bölgesinde bir başka şiddet dalgası yayıldı. Irak'ta bu tür olaylar uzun süredir rutin ve kulağa ne kadar alaycı gelse de ancak bu sefer huzursuzluk, hükûmet binalarının ve yabancı devletlerin büyükelçiliklerinin bulunduğu Bağdat'ın merkez yerlerinden biri olan 'Yeşil Bölge'yi etkiledi." Son günlerde olayların tırmanmasının nedenlerine gelince uzman, "uluslararası kuruluşlardan gelen dış finansmana ve insani yardıma bağımlılık, ülkedeki siyasi sürecin bölgesel komşular ve ABD gibi küresel aktörlerden doğrudan etkilenmesine yol açmıştır" ifadelerini kullandı. Ayrıca, ülkedeki söz konusu bölünmeyi göz önünde bulundurmuş olursak Mukteda es-Sadr çağdaş Irak'ta ender görülen siyasi bir figürdür. Şii cemaatine mensup olmasına rağmen İran yanlısı tavırlar almıyor, ülkenin bağımsızlığını ve dış müdahale olmaksızın ulusal diyalogu savunuyor. Bu nedenle mevcut şiddet olayları Bağdat sokaklarında birbirlerine taş atmaya başlayan Sadrcılar ile İran yanlısı Şiiler arasındaki çatışmalarla başlarken, protestolar daha sonra ülkenin diğer bölgelerine de sıçradı. Ateşi ilk kimin açtığı büyük olasılıkla bir sır olarak kalacaktır." Vasily Ostanin-Golovnya'ya göre, Mukteda es-Sadr'ın böyle bir durumda siyasi faaliyetine son vermesinin nedenleri henüz belli değildir.

Analist, Irak'taki tırmanmanın olası etkileriyle ilgili şu görüşleri ileri sürüyor: "Özellikle uluslararası durumun arka planında en kötü senaryolar göz ardı edilemezken, aynı zamanda kesin tahminler yapmak da istemezdim. Irak devleti, tüm iniş çıkışlara rağmen yarı ölü bir durumda da olsa ayakta kalmayı başardı. Şu ana kadar net olan tek bir şey var: Siyasette, emekli olma kararı, süreç içindeki diğer herhangi bir eylemden genellikle daha güçlüdür."

• Türkiye: Bölgesel Oyuncudan Çok Kutuplu Dünyanın "Kutbuna" Giden Yol

Moskova Devlet Üniversitesi nezdinde Sovyet Sonrası Alanda Sosyo-Politik Süreçlerin İncelenmesi üzere Bilgi ve Analitik Merkezi sayfasında "[Türkiye: Bölgesel Oyuncudan Çok Kutuplu Dünyanın "Kutbuna" Giden Yol](#)" başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Makalenin yazarı Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUİK) uzmanı Kiril Semyonov, Türkiye dış politika

hedeflerini belirleyen faktörleri incelemiştir. Gelineen noktada özellikle Türk dış politikasının elde ettiği başarıya dikkat çeken analist, başta Cumhurbaşkanı Erdoğan olmak üzere Türk yönetiminin Osmanlı Devleti'ne duyduğu özlem konusunda yayımlanan makaleleri, söylemleri doğru bulmadığını ifade etmiştir: "Osmanlı Devleti'nin restorasyonunu üstlendiği iddia edilen Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yanı sıra Türk yönetiminin revizyonist planlarıyla ilgili sık sık duyurular yapılmaktadır. Ancak daha ayrıntılı şekilde incelendiğinde, Türkiye'nin "büyük güç hırsları" denen etkenin hiçbir şekilde büyük bir geçmişe duyulan özleme dayanmadığı ortaya çıkıyor. Türkiye'nin devlet sınırlarının hemen hemen tüm çatışma bölgelerinde bulunması ve Karabağ'dan Libya'ya, Irak'tan Somali'ye kadar Ortadoğu'daki tüm çatışmalarda öyle ya da böyle müdahil olmasının yanı sıra Rusya-Ukrayna ihtilafında arabulucu girişimleri Erdoğan tarafından yürütülen politikanın sonucudur. Dolayısıyla Türkiye'nin güçlenen stratejik konumu hiçbir şekilde "neo-Osmanlı rüyaları"nın sonucu değildir."

Ayrıca, uzman, Türkiye'nin dış politikada kararlı duruş sergilediğini şu şekilde özetledi: "Türkiye ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tüm yaz boyunca medyanın ön sayfasında yer aldı. Türkiye boğazlardan geçiş ücretini 40 yıl sonra ilk kez artırdı. Erdoğan Ukrayna ile "tahıl anlaşması" müzakerelerine bizzat katılıyor ve Moskova ile Kiev arasında arabulucu olarak yardımını sunuyor. Ayrıca Ankara, Rusya karşıtı yaptırımlara katılmıyor ve NATO'nun genişlemesi konusunda Washington'a şartlarını dikte ederken S-400 tedarik etmeye devam ediyor. Pek çok uzman, Türkiye'nin başarısını iddialı yönetime borçlu olduğunu savunuyor." Tüm bunları göz önünde bulunduran Semyonov, yeni dünya düzeninde Türkiye'nin konumuyla ilgili iyimser olduğunu ifade etti: "Erdoğan'ın yerini kim alırsa alsın, Türkiye'nin, çok kutuplu dünyanın yeni dünya kutbu olma yolunda planladığı yola devam edeceği muhtemeldir."

• Doğu ve Batı Libya'da Çatıştı

Siyaset bilimci Evgeny Trifonov Libya'nın başkenti Trablus'ta artan gerginlik nedeniyle silahlı gruplar arasındaki çatışmalarla ilgili görüşlerini "Vedomosti.RU" haber sitesine değerlendirdi. "[Doğu ve Batı Libya'da Çatıştı](#)" başlıklı yazıya göre, Libyalı paramiliter gruplar arasında yaklaşık iki yıldır süren ateşkes bozuldu. Ayrıca, her iki hükûmetin de meşruiyeti oldukça tartışmalıdır. Analist, Libya'daki iç savaşın, jeopolitik olarak değil, doğrudan doğruya Doğu ile Batı arasında bir savaş olduğuna dikkat çekti: "Eski zamanlardan beri Libya, Batı ve Doğu taraflarında iki farklı ülkenin -Tripolitania ve Kirenayka'nın- bulunduğu geniş bir bölge olmuştur. Söz konusu bölgeler 1934'te tek bir bütün hâlinde birleştirildi. Libya hiçbir zaman tek bir ülke ve Libyalılar ise tek ulus olamadı. Aslında Libya'yı birbirine bağlayan tek husus petroldür." Siyaset bilimci, Libya'da yaşanan çatışmaların gittikçe bir çıkmaza girdiğini ve bu durumda tarafların savaşı kazanma ve tüm ülkeni kontrol altına alma ihtimalinin oldukça düşük olduğunu belirtti.

Ayrıca, iç savaşının jeopolitik etkilerine de değinen Trifonov, "Libya'nın bölünmesinin devam etmesi ne Avrupa'ya ne ABD'ye ne de Arap ülkelerine ve Türkiye'ye uymuyor. Özellikle önde

gelen petrol üreticisi ülkelerin -Rusya, İran ve Venezuela'nın- yaptırımlar altında olduğunu göz önünde bulundurursak Libya petrolü ve sadece finansal değil, aynı zamanda politik olarak da yüksek bir değere sahiptir" ifadelerini kullandı. Libya'nın bölünmesi konusunda ortaya çıkan endişelere gelince, siyaset bilimci, bu durumun başta Türkiye ve Mısır olmak üzere uluslararası anlaşmalarla çözülebileceği ihtimali üzerinde durdu: "Prensip olarak, her iki ülkenin liderlerinin oldukça deneyimli politikacılar olduğu gerçeği göz önüne alındığında, anlaşma yapabilme olasılığı yüksektir. Ne de olsa Libya'daki 11 yıllık bölünme ve iç savaş hiç kimseye kâr getirmiyor." Analiste göre, dış güçler arasında anlaşmaya varılmadıkça, sadece Libya'nın birleşmesi değil, aynı zamanda uzlaşma umudu bile söz konusu değildir.

• Nükleer Ayrıntılar: İran ve ABD, KOEP'i Restore Etmeye Bir Adımlık Mesafede

İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin nükleer anlaşmanın canlandırılmasının şartı olarak Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının (IAEA) soruşturmasına son verilmesi konusunda yaptığı açıklama Rusya basınında geniş yer buldu. "İzvestiya" gazetesinin 31 Ağustos sayısında yayımlanan "[Nükleer Ayrıntılar: İran ve ABD, KOEP'i Restore Etmeye Bir Adımlık Mesafede](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıya göre Reisi, "nükleer program İran'ın hakkıdır ve kimse elinden alamaz" ifadelerinde bulunmuştur. Yazıda görüşlerine başvurulmuş İran Araştırmaları Merkezi Başkanı Rajab Safarov'a göre, Viyana müzakerelerinin ertelenmesi, Kapsamlı Ortak Eylem Planı'nın (KOEP) restorasyonuna çok sayıda kuruluş ve tüm ülkenin karşı çıkması nedeniyle olabilir: "Bu tür etkili güçler arasında İsrail ve İsrail'in ABD Kongresi'ndeki lobisi bulunmaktadır. İran uranyumu savunuyor: Tahran ile nükleer anlaşma yine söz konusudur."

Uzman, altı ülke ile yeni bir anlaşmanın yapılacağına mümkün olup olmayacağı konusuna da değindi: "Şimdi Suriye ve Irak'ta anlaşmayı bozmaya yönelik aktif girişimleri, provokasyonları gözlemleyeceğiz. 24 Ağustos'ta İsrail Başbakanı Yair Lapid, Biden yönetimine İran ile müzakereleri bırakma çağrısında bulundu." Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsünde kıdemli araştırmacı Vladimir Sajin'e göre, İran'a yöneltilmesi gereken bir diğer soru da nükleer programını kısıtlamaya devam edip etmeyeceğidir: "ABD 2018'de KOEP'ten çekildiğinden beri, Tahran nükleer programını geliştirmede büyük ilerleme kaydetti ve mevcut durum 2015'ten farklı. İran'ın şu anda KOEP'in tüm gerekliliklerine uyup uymayacağı tam olarak belli değil. Bunun için büyük ihtimalle 2018'den bu yana ortaya çıkan tüm nükleer altyapıyı önemli ölçüde azaltmak veya hatta basitçe yok etmek gerekli olacak."

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsünden diğer kıdemli araştırmacı Elena Dunayeva ise durumla ilgili öngörülerini şu şekilde özetledi: "Tahran ve Washington, KOEP'in restore edilmesi konusunda görüşmeleri eylül ayı için anlaşılırsa bile, -yaptırımlar o kadar hızlı kaldırılmayacak- sürecin en az bir buçuk yılı kapsayacağı muhtemeldir. Ayrıca, Batılı firmalar İran'a dönmek için acele etmeyecekler. Bu nedenle KOEP'in restorasyonu

İran'ın Rusya ile ilişkilerini olumsuz yönden etkilemeyeceği muhtemeldir." Uzman, İran dış politikasında Rusya'ya ve Çin'e doğru dönüş çizgisi devam ettiğini ve Tahran'ın mallarını ihraç etmek için Rusya ve Avrasya pazarını kullandığını ifadelerine ekledi.

• **İran Motifleri: Lavrov ve Abdollahian Kapsamlı Bir İş Birliği Yapmak İstiyor**

Bu hafta Rusya basınının gündeminde yer alan önemli konulardan biri İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Amir Abdollahian'ın Moskova'yı ziyareti olmuştur. "NEWS.RU" haber sitesinde yayımlanan "[İran Motifleri: Lavrov ve Abdollahian Kapsamlı Bir İş Birliği Yapmak İstiyor](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda söz konusu haber "Moskova ile Tahran arasındaki karşılıklı ticaret hacmi bu yıl 5 milyar doları geçebilir" ifadeleriyle değerlendirildi.

Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) uzmanı Nikita Smagin, söz konusu ziyareti şu şekilde yorumladı: "İran heyetinin Moskova ziyareti, Tahran ile Moskova arasında birkaç yıl önce başlayan sistematik yakınlaşmanın devamı niteliğindedir. Bununla birlikte, Ukrayna krizinin sonuçları -ülkeleri birleştiren yaptırımlar- bu süreçlere yeni bir ivme kazandırdı. Rusya ve İran, özellikle bu yıl düzenli olarak karşılıklı ziyaretler gerçekleştiriyor. Bunun nedeni, her şeyden önce Rusya'nın Tahran'a tamamen farklı bir şekilde davranmaya başlamasıdır. Ayrıca, daha fazla insanın iş ilişkileri kurmak için İran'a gitmesi ve üst düzey ziyaretler de İran-Rusya etkileşimi için ek bir temel sağlıyor."

Uzman, KOEP'i Rusya ve İran arasındaki etkileşim açısından değerlendirmedini ifade etti: "Nükleer anlaşmanın ana oyuncularını ABD ve İran anlaşmayı imzalamayı kârlı bulurlarsa, Rusya'nın tutumunun ne olup olmayacağı onlar için önem taşımayacaktır. Moskova bu durumda oldukça yapıcı bir tavır alırken, aynı zamanda süreci daha çok dışarıdan izliyor." Analiste göre, Rusya her iki senaryodan da memnun olacak. Öyle ki anlaşma sağlanırsa Moskova için çok önemli olan nükleer silahların yayılmasının önlenmesi ilkesine saygı gösterilecek eğer imzalanmazsa Rusya yine Tahran ile ilişkiler kurmayı sürdürecektir." Smagin, aynı zamanda, KOEP'in imzalanmasının İran'ın Batı ile yakınlaşması anlamına gelmediğini de ifadelerine ekledi."